244

Tiszta a levegő?

Londoni tanulságok

Meghosszabbított határidők

Jövőre éppen százéves lesz az első légtisztasági törvény: 1881-ben szavazta meg Nagy-Britannia parlamentje az Alkali Act néven ismert törvényt, amely előírta, hogy London városában tilos a szódagyáraknak a sósavgázt a levegőbe bocsátaniuk. Mindaddig ennek a kellemetlen szagú, köhögtető gáznak a 95 százaléka a brit főváros levegőjét fertőzte.

Mint ahogyan az már lenni szokott: sósavgáz nem fertőzte többé London levegőjét, ám a technika fejlődésével együtt mind több, másféle légszennyező anyag vált ismertté. Elsősorban a kéndioxid, amely az utóbbi félszázadban sok súlyos szerencsétlenséget okozott.

„Fellélegzünk"

Kéndioxid elsősorban szén és szénhidrogének — gáz, olaj — elégetése folytán kerül a levegőbe. Az emberiség igen nagy árat fizetett ennek felismeréséért. 1930-ban a belgiumi Meuse szűk völgyére decemberi köd telepedett, s lenyomta az ott sűrűn sorakozó gyárak füstjét. Ennek öt nap alatt 63 halálos és több száz súlyos mérgezéses áldozata lett.

London ugyancsak a füstköd miatt kényszerült újabb levegőtisztasági törvény alkotására. 1952 decemberében egy hét alatt négyezren haltak meg a brit fővárosban a kéndioxiddal fertőzött levegő miatt. Kimutatták ugyan, hogy a kéndioxid-tartalom csak fele-harmada volt a nemzetközileg megengedettnek, de a gyerekek és a legidősebb korosztályok számára ez is elviselhetetlen volt. Ekkor hozták az újabb levegőtisztasági törvényt, megtiltva a brit fővárosban a széntüzelést. Londonban azóta nincs szmog, füstköd.

Budapesten az 1960-as évek elején — különösen télen — már külön mérés nélkül is érezhető volt a levegő erős szennyezettsége. („Az elavult és rossz fűtési rendszerek és a magas kéntartalmú szén eltüzelése miatt Budapest levegője — az országon belül, A szerk. — a legszennyezettebb; 1969-es adatok szerint a főváros légterében háromszor annyi volt a kéndioxid-szennyeződés, mint amennyit a nemzetközi normák megengedhetőnek tartanak." Szilágyi Lajos építésügyi és városfejlesztési miniszterhelyettes 1972. január 14-i nyilatkozatából.)

Utólag fellélegezve állapíthatjuk meg: szerencsénk volt, hogy a meteorológiai viszonyok kegyesek voltak hozzánk azokban az időkben, s a meggondolatlanul, ráadásul védőfelszerelések nélkül túlnövelt budapesti üzemek füstje (s a lakóházaké is) nem okozott katasztrófát. A „fellélegezve" itt szó szerint értendő, hiszen ma már sokkal tisztább levegőt lélegzünk be Budapesten.

Először 1965-ben hozott határozatot a kormány a levegőtisztaságról. Ennek értelmében alakult meg az Országos és a Budapesti Levegőtisztasági Bizottság. A bizottság négy kategóriába sorolta a fővárosi üzemeket. Az I—III. kategóriába tartoztak azok, amelyeknél a kibocsátás kicsit, közepesen, illetve erősen szennyezett, de nem különösen mérgező vagy bűzös. A IV. kategóriájú üzemek azok, amelyeknél különösen veszélyes és bűzös szennyezést állapítottak meg. Valamennyi üzem — a kategóriáktól függően — járulékot volt köteles fizetni az Országos Levegőtisztaság-védelmi Alapnak.

Különösebben érdekeltté nem tette ez a járulék a vállalatokat abban, hogy igyekezzenek mielőbb védő- és szűrőberendezést felszerelni. A járulék ugyanis a legkisebb szennyezésnél a bruttó árbevétel 0,1 ezreléke, a legmagasabbnál 1,2 ezreléke volt.

Lakások, üzemek

Jóllehet a sok kicsi sokra megy elve alapján ebből is gyűlt némi pénz a levegőtisztaság védelmi alapjára, önmagában aligha vezetett volna célhoz. Már csak azért sem, mert a levegőszennyezés minimálisra csökkentése érdekében óriási összegeket kellett kiadni. 1973-as előrejelzés szerint, az 1965-ös értékeket 100-nak véve, 1980-ig az összes energiafelhasználásnak 133-ra kell emelkednie, s ugyanakkor az égéstermékek közül a hamu és a pernye 17-re, a levegőbe jutó kén 43-ra kell, hogy csökkenjen. Mindehhez — 1973-as árakon! — 7,5 milliárd forint értékű beruházás szükséges.

Időben egybe esett ez a szénhidrogénprogram meghirdetésével. Sorra-rendre tértek át a gyárak, üzemek, közhivatalok és a lakóházak is a korszerű fűtésre. Szén- és kokszfűtéses kazánokat szereltek és állítottak át gáz- vagy olajtüzelésre, sok kazánt ki is cseréltek. Ami pedig az egyéni fűtést illeti: nagy népszerűségnek örvendett a Héra-égő (gázfűtés cserépkályhában), amíg ki nem derült, hogy ha a levegőt nem is, de a kéményeket a megengedhetőnél erősebben szennyezi. Sokan tértek át gázkonvektor alkalmazására is.

Mindemellett szükség volt ipari üzemek megszüntetésére, illetve kitelepítésére is. Régen húzódó gondja ez Budapestnek, tulajdonképpen már az ötvenes években — elméletileg — elkezdődött ez a munka, de még a hatvanas évek közepén is a fővárosban volt az ipari üzemek legnagyobb része, azaz az ország iparának 45 százaléka. Ez az arány mostanáig 27 százaléknyira csökkent.

Tény, hogy megszűnt az Illatos út „illatossága", kiköltöztették Budapestről az Állatifehérje-takarmányfeldolgozó Vállalatot és több más, kellemetlen szagot árasztó üzemet. Elköltözött a Kén utcai enyvgyár, a fővároson kívül kapott új telephelyet a Budapesti Vegyiművek és a Chinoin néhány, a levegőt különösen szennyező részlege. Kitelepítették a Szigetelőanyagok Gyárának néhány műhelyét, bár még most is van a fővárosban olyan üzemrésze, amely szennyezi a levegőt.

Megszűnt viszont a Noszlopy úti Épületszigetelő-anyagok Gyárában a fenol és formaldehid-aromás anyagok feldolgozása, amely ellen a lakosság köréből igen sok, orvosilag alátámasztott panasz volt szóban és írásban.

Két évvel ezelőtt nagy port vert fel a Fővárosi Tanács intézkedése, amellyel egyszer s mindenkorra leállította a Metallochemia ólomakkumulátor üzemét és általában az ólomfeldolgozást. Erre is a levegőszennyezés csökkentése érdekében volt sürgősen szükség.

Ugyancsak a Fővárosi Tanács rendelte el — még 1968-ban —, hogy Budapest területén tilos új szénfűtésű berendezéseket üzembe állítani — a családi házak kivételével.

1999-ig

Levegőtisztaság szempontjából ma Budapest kiemelten védett, külön intézkedés alá vont és ipari területekre tagozódik. Az elsőbe „Budapest tüdeje", a budai dombvidék tartozik, ahol a levegőben köbméterenként 0,15 milligramm kéndioxidnál nem lehet több. A védett részeken — ez a Duna mindkét partja, közigazgatásilag körülbelül az I., V. és részben a XIII. kerület — a koncentráció naponta félórán át 0,5 milligrammig emelkedhet, egyébként is a 0,15 a legföljebb megengedett. Magasabb csak az ipari területeken — az újpesti gyárak környéke, Csepel, a Budafoki út eleje, Ferencváros, Kőbánya, Soroksár egyes részei — lehet a kéndioxid-tartalom: elérheti a 0,5 milligrammot, naponta félóráig (a befűtés idején) elérheti az 1 milligrammot is. Ez még az „ingerküszöb" alatt van, vagyis az egészségre számottevően nem ártalmas.

A külön intézkedés alá vont terület gyakorlatilag a város egész belső területe. A cél az, hogy 15 év alatt itt is elérjék a kiemelten védett területek levegőtisztaságát. Nagy horderejű rendelkezés volt — az új szénfűtésű berendezések felszerelésének megtiltásával együtt hozták —, hogy az V. kerület egész területén és a XIII. kerület belső részén át kell térni az 1 százaléknál alacsonyabb kéntartalmú tüzelőanyagokra. Az első határidő 1972 vége volt, ezt azóta többször meghosszabbították. A határozatot máig az angyalföld—újlipótvárosi részen teljesen, a Belvárosban 95 százalékban végrehajtották. Ugyanezt kell tenni a város egész belterületén 1999-ig.

Ma kéndioxid — tehát a legártalmasabb szennyezőanyag — szempontjából kielégítő Budapest levegőjének helyzete. Nitrogéndioxid 0,085 milligramm lehet egy köbméter levegőben; ma 0,02—0,03 milligrammot mérnek, s bár ez jórészt a gépkocsiktól származik, a nyári közlekedési csúcsok idején sem nő ez a szennyezőanyagmennyiség. (Kivéve a „dugók" környékét Budapest egyes pontjain, bizonyos órákban.)

Ritkán, inkább fűtési idényben emelkedik a megengedett fölé a levegő portartalma. (A norma 12,5 gramm négyzetméterenként és havonta.) Magasabb viszont a szénmonoxid-tartalom: a köbméterenként 1 milligrammos normával szemben egyes gócokban, csúcsforgalmi időben a 3 milligrammot is eléri.

Napjainkban a légszennyezők sorrendje: közlekedés, ipar, háztartási fűtés, szemétkezelés. Ami az elsőt illeti: a gépkocsik fogyasztásának és kipufogó működésének ellenőrzése hatósági és magánfeladat, s ugyanolyan érdek is.

VÁRKONYI ENDRE

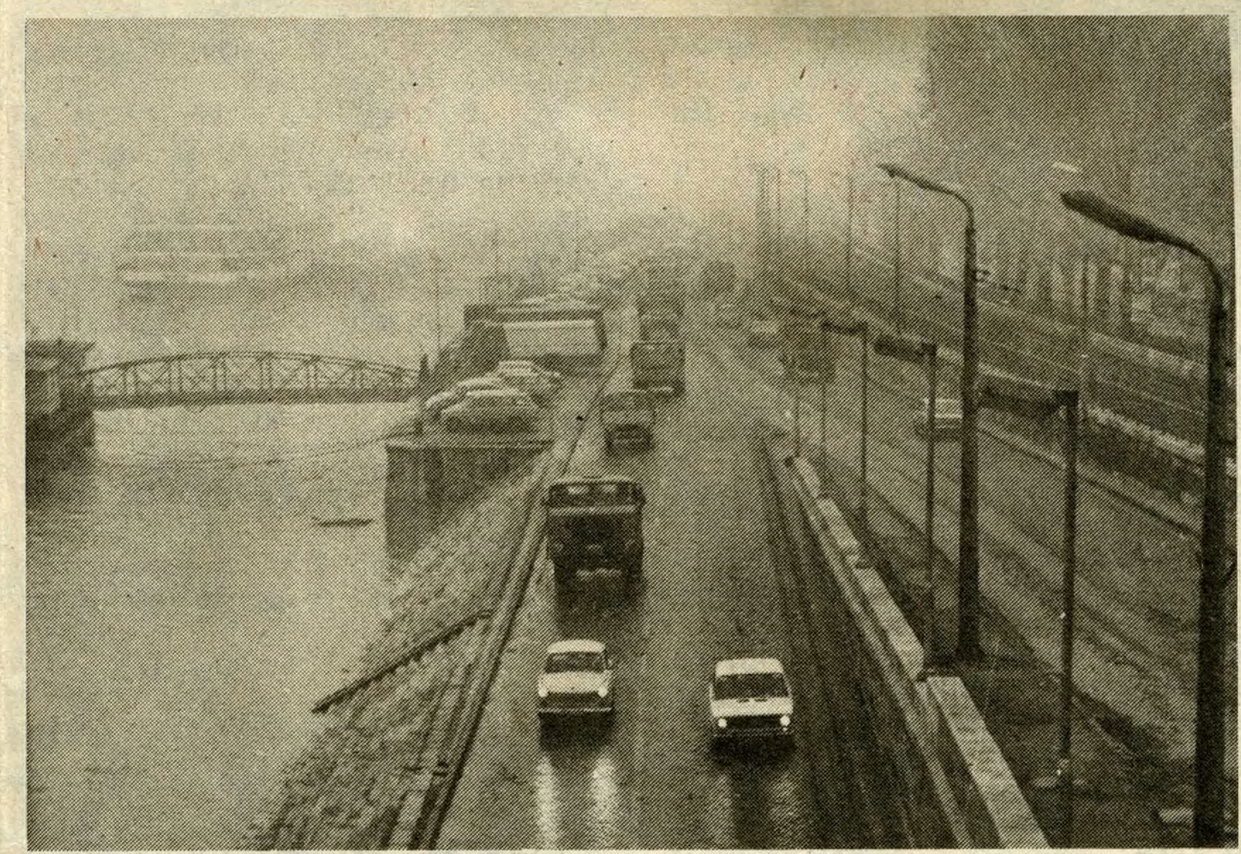

DUNA-PART FÜSTKÖDBEN

Csökkentése érdekében óriási összegeket kellett kiadni

MAGYARORSZÁG
politikai és társadalmi hetilap
Szerkesztőség: Budapest VIII., Gyulai P. u. 14. 1085
Telefon: 137-660. Telex: 22 6351 redmo.
Postacím: Budapest, Pf. 634. 1396

Szerkeszti:
DR. PÁLFY JÓZSEF főszerkesztő,
GÁRDOS MIKLÓS h. főszerkesztő.
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat,
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. 1959
Telefon: 343-100, 336-130.
Felelős kiadó: TILL IMRE igazgató
80.2310/2-30. Zrínyi Nyomda, Budapest
F. v.: BOLGÁR IMRE vezérigazgató
Index: 25 606 HU ISSN 0464-4956

1980
JÚLIUS
27.